

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת ראש השנה

דפים ב - ט, פרשת בחקותי

דרך ישרה תמצית הדף

פרק קמ"א - ארבעה ראשי שנים

דף ב - ג

*ראשי השנים בפרקין. *כורש כשר והחמיץ.

א. ראשי השנים בפרקין, מניין ולמאי הלכתא 1. דף ב, באחד בניסן: ר"ה למלכי ישראל מהא דמלכות שלמה הוקשה ליציאת מצרים, ואמרינן דאם הומלך בכ"ט אדר למחרת מונין לו שנה שניה. וקמ"ל דיום אחד בשנה חשוב שנה בין בתחילת השנה ובין בסופה, ולא אזלינן בתר הזמן שנמנו להמליכו אפילו במלך בן מלך, וכן שייך למנות שנה אחת לשני מלכים. 2. השנים ליציאת מצרים נמנים מניסן, וילפינן להו"א דכתיב שאהרן מת באב בשנת הארבעים ליצ"מ ומשה דיבר לעמ"י בר"ח שבט בשנת הארבעים ליצ"מ ואז כבר מת אהרן שנאמר אחרי הכותו את סיחון שבא בגלל ששמע שמת אהרן ומקשינן נימא ר"ה באייר סיון תמוז אב ואדר, ולמסקנא שנאמר ויחל לבנות בחודש השני בשני וזהו שני לירח שמונין בו למלכותו דומיא דשני קמא. 3. דף ג, למלכי אומות העולם מונים מתשרי וילפינן מארתחשסתא שהדברים שאמר חנני לנחמיה בכסלו אמרן נחמיה למלך בניסן ושניהם היו בשנת עשרים למלך דילפינן בגז"ש שנת עשרים. 4. דף ד, רגלים בניסן והיינו בפסח לענין בל תאחר וכר"ש דבעינן שלש רגלים כסדרן וחג המצות תחילה, ונפ"מ לחייבי: דמים ערכין חרמים הקדישות, חטאות אשמות עולות שלמים, בכור מעשר ושלמי פסח, צדקות תרומות ומעשרות, לקט שכחה ופאה. 5. דף ז, לחדשים להו"א שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים ונאמר שמור את חודש האביב ודחי דשייכא באדר, או שהחודש השביעי הוא תשרי שיש בו אסיפה ודחי דשייכא באלול, ולמסקנא מדברי קבלה. ולא קאמרי מקרא בחדש הראשון הוא חודש ניסן דדלמא זהו ראשון למילתיה, ולא הובא במשנתנו דמיירי בשנים ולא בחדשים. 6. עיבורין, להו"א לעיין בעיבור שנה ונדחה דרך מר"ה ולמסקנא להפסקת עיבורין, ומייתי פלוגתא האם אין לעבר לאחור הפורים משום שיזלזלו או שיודעים דתלי בחושבנא, ותנא דמתני' בהפסקה לא קמיירי. 7. תרומת שקלים, דמצוה להביא מתרומה חדשה שנאמר חדש בחדשו לחדשי השנה בגז"ש שנה שיש עמה חדשים מהחודש הזה, ולתנא דידן לא פסיקא ליה כיון שאם הביא יצא. 8. פליגי בשכירות בתים במשכיר בית לשנה כיון שבסתמא אדם שוכר לכל ימות הגשמים ולא פחות מחודש, ולאידך אף בניסן שכיחי קיטרי. 9. מעשר בהמה לר"מ באחד באלול ולר"א ור"ש באחד

בתשרי, ופלוגתייהו להו"א בקרא לבשו כרים הצאן דלר"מ הוי באדר בזמן שעמקים יעטפו בר ואז יולדות באב ור"ה שלהן אחד באלול ולר"א בניסן שאז יתרועעו אף ישירו ונדחה דהו"ל לקרא למימר איפכא, ולמסקנא שנאמר עשר תעשר להקיש מעשר בהמה לדגן לר"מ דסמוך לגמרו עישורו ולר"א שר"ה תשרי. 10. ט"ז ניסן ר"ה לעומר. 11. ששה בסיון ר"ה לשתי הלחם, ואמרינן דתנן במשנתנו רק מה שחל מבערב וכן רגלים דצריך להביא מבערב ויובלות אתי כרי"ש בריב"ב דחייל מר"ה, או דנמנו במשנה מה שלא תלוי במעשה ורגלים ממילא חיילי ויובלות כרי"ש בריב"ב. 12. דף ח, אחד בתשרי הוי ר"ה לגבי: שנים וזהו למלכי אוה"ע או לתקופה ולרנב"י לדין דכתיב מראשית השנה עד אחרית שנה וזהו תשרי שנאמר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא ואז משפט לאלוקי יעקב. 13. לשמיטין דכתיב בשנה השביעית ואתי בגז"ש מראשית השנה שאין עמה חדשים. 14. ליובלות כרי"ש בריב"ב שחל מר"ה שנאמר וקדשתם את שנת החמשים. 15. דף ט, לנטיעה דכתיב שלש שנים ערלים ובשנה הרביעית בגז"ש מראשית השנה. 16. דף יב, לירקות זהו מעשר ירק דאזלינן בתר לקיטה ואם ליקט בערב ר"ה וחזר וליקט לאחר השקיעה א"א לעשר ממנו דהוי מן החדש על הישן ונקט ירקות דיש שגרנס משיאגד ויש במילוי הכלי. 17. מעשרות וכולל מעשר דגן ומעשר בהמה, ואמרינן דבשנה השלישית נוהג רק מעשר עני ולא מעשר שני שנאמר בה שנת המעשר אבל מעשר ראשון אינו בטל דהוקש לנחלה שאין לה הפסק או שנאמר ובא הלוי דבכל זמן שבא יש ליתן לו. 18. המודר הנאה מחבירו לשנה זו שאפילו עמד בכ"ט אלול כיון שהגיע אחד בתשרי מותר כיון דנתכון להצטער, אינו ניסן כיון דאזלינן בתר לשון בני"א, אבל אם אמר לשנה עליו למנות י"ב חודש מיום ליום. 19. דף יד, ר"ה לאילן לב"ש באחד בשבט ולב"ה בט"ז בשבט הואיל ויצאו רוב גשמי שנה ולא מתחשבים בתקופה, ומייתי דר"ע ליקט אתרוג בר"ח שבט ועישרו שני עישורים כב"ש וב"ה דאיסתפק ליה גמריה, ולל"ב היה אחר ט"ז בשבט והסתפק במח' ר"ג ורבי יהושע אי אזלינן באתרוג בתר חנטה כאילן אי בתר לקיטה כירק.

אמרינן דאף שלמלכי אוה"ע מונים מתשרי מיהו כורש בתחילה היה מלך כשר ומנו לו כמלכי ישראל וכך בחודש השביעי התווספה לו שנה, אבל לאחר מכן החמיץ ולכן עזרא שעלה מבבל באדר והגיע לא"י באב נמנו לכורש באותה השנה. ומייתי מנלן שהחמיץ 1. אפילו שאמר שיתנו משלו עבור הקרבנות ככל הנצרך היה להנאתו כדי שיתפללו לחיי המלך ובניו, ואף דהאומר סלע זו לצדקה ה"ז צדיק גמור זהו רק בישראל ולא בגוי שאם לא מקבל קורא תגר. 2. על כל שלש שורות אבן צוה שיתנו נדבך עץ כדי שיוכל לשרוף אם היהודים ימרדו בו, ושונה משלמה המלך שנתן את העצים מלמטה והשקיע בבנין וסד בסיד. 3. היתה לו שגל והיינו כלבה, וידעינן להו"א ממשמעות שגל וגבי בלשצר לימדו את הכלבה לשתות ובקרא שזכינו לכתם אופיר זה בשכר שהתורה חביבה על ישראל כחביבות שגל לגויים, ולמסקנא בעלמא שגל זו מלכה והכא מקובלנו שזו כלבה ונקראה שגל משום שחבבה או הושיבה במקום שגל. 4. להו"א מזה שבתחילה נתן בלא קיצותא ולבסוף נתן קצבה עד כסף ככרין מאה, ונדחה דלמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא.

פדף ד-ו

*בל תאחר הזמן והדרשות.

א. הדיעות לאחר כמה רגלים עוברים על בל תאחר, ודרשות הפסוקים 1. לת"ק לאחר שלש רגלים ואפילו שלא כסדרן מזה שלאחר שנאמר שלש פעמים בשנה חזר הכתוב למנות את חג המצות חג

השבועות וחג הסוכות. ולאידך אתי למימר שיש לעצרת תשלומין כל שבעה דומיא דחג המצות ואין להקישו לסוכות דתפסת מרובה אלא נכתב לומר שטעון לינה, ות"ק יליף תשלומין לעצרת דומיא דחודש שהוא למנויו. 2. לר"ש שלשה רגלים כסדרן וחג המצות תחילה, דחג הסוכות מיותר שבו דיבר הכתוב אלא נכתב כדי לומר שהוא אחרון. 3. לר"מ לאחר רגל אחד דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה, ולאידך אתי לעשה. 4. לר"א בן יעקב בשני רגלים דכתיב אלה תעשו במועדיכם ומשמע תרי, ולאידך אתי להקישא שכל מוספי המועדים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו. 5. לר"א בר"ש סוכות בלבד, משום דמיותר ש"מ שהוא גורם.

ב. דרשות הפסוקים בדיני בל תאחר 1. ילפינן מקרא כי תדור נדר בגז"ש דאף נדבה עמו, לה' אלוקיך זה דמים ערכין חרמין והקדשות, כי דרש ידרשינו אלו חטאות אשמות עולות ושלמים, ה' אלוקיך אלו צדקות ומעשרות בכור מעשר ופסח, מעמך זה לקט שכחה ופאה ולרבות יורש. 2. לא תאחר לשלמו למעט חילופיו, ומקשינן דחילופין: בעולה ושלמים קרבים ובחטאת מתה ותודה שנתערבה בתמורתה לאו בת הקרבה, ולמסקנא שהומם וחיללו לאחר שעברו עליו שני רגלים או ברגל עצמו ואליבא דר"מ שמחייב ברגל אחד וקמ"ל דלא אמרינן דקאתי מכח קמא. 3. והיה בך חטא, להו"א ולא בקרבנך חטא ודחי דילפינן לבכור שעברה שנתו דהוקש למעשר דגן שלא נפסל משנה לחברתה, ובן עזאי יליף לשאר קדשים הבאים לרצות שנאמר בפיגול אותו לא ירצה למעט מאחר נדרו שנרצה, ולמסקנא והיה בך חטא ולא באשתך וקמ"ל שאשתו של אדם מתה רק בעוון נדרים ולא בעוון בל תאחר. 4. מוצא שפתיך זו מצות עשה, תשמור ל"ת, ועשית אזהרה לב"ד שי עשוך, כאשר נדרת זה נדר, לה' אלוקיך חטאות אשמות עולות ושלמים, נדבה כמשמעו, אשר דברת אלו קדשי בדק הבית. ומפרשינן דאיצטריך קרא לנדר ולא הפריש דלא קיימיה לדיבוריה ואינו דיבורא בעלמא וכן להפריש ולא הקריב דמשהי גביה ולא אמרינן דבכל מקום נמצא בי גזא דרחמנא, והאופן בנדבה שאמר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה. 5. בפ"ך זו צדקה ומתחייב עליה לאלתר כיון דקיימי עניי, וקמ"ל דאף שנכתב בעינינא דרגלים לא אמרינן שיהא דומיא דקרבנות. 6. ובאת שמה והבאתם למימר שעובר בעשה כבר לאחר רגל אחד אבל לאחר שלש רגלים עובר בכל יום בל"ת, והא דאכלו פרה של שלמים בפסח וולדה בחג מוקמינן שהיה חולה או דחג היינו שבועות. 7. אמרינן דעובר אף אם עברה שנה בלא שעברו שלשה רגלים, והאופן לר"ש דבעי כסדרן, כרבי בשנה מעוברת דמונה שס"ה ימים, או שעצרת היתה בה' סיון ושנה לאחר מכן בשבעה בו ודלא כאחרים דקסבר שאין מעברין או מחסרין חדשים אף לצורך. 8. יורש עובר בכל תאחר שנאמר מעמך, ובעי באשה כיון דאינה בראיה ומאידך שיכא בשמחה. 9. מונין שנה לבכור תם ממתני שנראה להרצאה, ובבעל מום ממתני שנולד.

סוף דף ז' ט

*המ"ד ארבעה ר"ה. *הדרשות ביובל.
א. אמרינן במשנתנו דאיכא ארבעה ראשי שנים וקשיא דאחד באלול ר"ה למעשר בהמה אתיא כר"מ ואילו אחד בניסן לבל תאחר אתיא כר"ש דלדידיה אחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה וא"כ רישא וסיפא ר"ש ומציעתא ר"מ. ומתריצין 1. לרבה רבי נסיב לה אליבא דתנאי ואיכא ארבעה לדברי הכל ולר"מ דל רגלים ולר"ש דל מעשר בהמה. 2. לרנב"י ארבעה חדשים ובהם כמה ראשי שנים, ולא מנה ר"ה לעומר ולשתי הלחם דלא חיילי מאורתא משא"כ רגלים שצריך להביא מעיקרא ויובלות כר"ש בריב"ב דחייל מאורתא של ר"ה או משום דהנך תלו במעשה

משא"כ בל תאחר דממילא חייל. 3. לרב אשי ארבעה ראשי חדשים מהם שלשה לדברי הכל ואחד בשבט מחלוקת ב"ש וב"ה.

ג. דרשות הפסוקים ביובל והוספה מחול על הקודש 1. וקדשתם את שנת החמשים, לר"ש בריב"ב שהיובל מקדש מתחילתו ומאז העבדים אוכלים ושותים ושמחים וביו"כ נפטרין לבתיהם, ולרבנן לומר שמקדשים שנים ולא חדשים. 2. יובל היא שנת החמשים, לר"ש בריב"ב איצטריך שביובל אין תוספת לאחריה כמו שמוסיפין מחול על הקודש, לאפוקי מרבי יהודה הסובר ששנת חמישים עולה למנין היובל הבא. 3. ילפינן דמוסיפין מחול על הקודש, לר"ע מבחריש ובקציר תשבות ולאידך אתי למעט קציר העומר בשביעית, ולר"ש שנאמר ועיניתם בתשעה לחודש בערב ולאידך אתי שהאוכל בתשיעי כאילו התענה. 4. יובל היא אתי לעכב בחלות היובל: לרבי יהודה שילוח עבדים שנאמר וקראתם דרור, לרבי יוסי תקיעת שופר דא"א לעולם בלעדיה ומסורה לב"ד, ולחכמים תקיעה שילוח ושמיתת קרקע מעכבים דקסברי מקרא נדרש לפני ולפני פניו ולאחריו ויובל היא אתי לרבות שנוהג בחו"ל בנוסף על א"י.

שאלות לחזרה ושינון

פרק קמא – ארבעה ראשי שנים

דף ב- ג

א. ראשי שנים בפירקין, מנין ולמאי הלכתא

(19)

ב. כורש שהיה כשר מנלן דהחמיץ (4)

דף ד- ו

א. הדיעות לאחר כמה רגלים עובר בבל

תאחר ודרשות הפסוקים (5)

ב. דרשות הפסוקים בדיני בל תאחר (9)

דף ז- ט

א. כמאן אתיא משנתנו שיש ארבעה ראשי

שנים (3)

ב. דרשות הפסוקים ביובל והוספה מחול על

הקודש (4)

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

מכות שבועות
עבודה זרה הוריות
 מחודדין בפ"ד
זבחים
מנחות
חולין
בכורות
 עם הקדמות ומושגים
ערכין-תמורה
כריתות-מעילה
נדה

יבמות
כתובות
נדרים
נזיר סוטה
גיטין
קידושין
 -עם תורתך שעשועי,
 סימני הדף, ותוספתא
בבא קמא
בבא מציעא
בבא בתרא א-ב
סנהדרין א-ב
 עם "יש סדר
 לגמרא" ותמצית כל המסכתא.

ברכות
 עם מחודדין בפ"ד.
שבת
 מהדורה חדשה.
עירובין
פסחים
שקלים ר"ה
יומא
סוכה
ביצה תענית
מגילה-פורים
 עם מדרש,
 תוספתא, ותמצית מחיר יין לרמ"א
מו"ק חגיגה

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל השיטות של מוני תרי"ג המצוות.
בחקותין אשתעשע - על תרי"ג מצוות, לשיטת בה"ג ואוהרות ר"ש אבן גבירול.
עתים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.

שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.
קיצור חרדים מנוקד ומסודר.
קיצור אלשין רות
קיצור אלשין אסתר
קיצור אלשין איכה
 בקרוב בס"ד על שה"ש וקהלת.

באהבת תשגה תמיד - שיחות באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון רבי בונים שרייבר שליט"א.
איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.
הקדמות ומושגים - סדר קדשים, ובקרוב בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.

|| ניתן להצטרף לקהל הקוראים,

ולקבל את העלון במייל

לפרטים תגובות והערות:

yesodot100@gmail.com

~84~

המערכת

